

Työn ja pääoman verotusperiaatteet eivät ole ristiriidassa

Frank Ramseyn (1927) perustuloksen mukaan optimaalinen verorakenne asettaa hyödykekohtaiset verot niin, että ne supistavat kaikkien verotettavien hyödykkeiden tuotantoa täsmälleen yhtä suurella osuudella. Tuloksen kiinnitti huomion hyödykkeiden kysynnän ja tarjonnan hintajoustoihin ja suositti välttämättömyshyödykkeiden (joiden kysyntä on yleensä joustamattomaa hinnan suhteen) muita ankarampaa verotusta.

Ramseyn malli perustui useille yksinkertaistuksille, jotka samalla rajoittavat sen sovellettavuutta. Moni veroteoriaa soveltava unohtaa tämän. Yksinkertaisuudesta rajoittavin on oletus yhdestä edustavasta Robinson Crusoe-veronmaksajasta, jolle verotuksen regressiivisyydellä ei ole tietenkään merkitystä. Vastavasti saatiinkin pitkäaikaissäätämisen tuotolle nollavero, sillä äärettömiin asti elävän edustavan kuluttajan pääoman tarjonta osoittautuu täysin joustavaksi. Toisaalta on selvää, että tuloverotuksessa pitää ottaa huomioon veronmaksajien väliset erot ansaintakyvyssä.

Vuoden 1996 talousnobelisti James Mirrlees (1971) analysoi tuloverotusta (verottajan) epätäydelliseen informaatioon perustuvan mallikehikon avulla, jossa veronmaksajat ovat erilaisia ansaintakykynsä suhteen. Tämän myötä veroteorian keskeiseksi kysymykseksi nousi, miten jakaa verotaakka oikeudenmukaisesti. Tähän ei yhden edustavan ve-

ronmaksajan malli voi tietenkään vastata. Mirrleesin mallissa ansiotuloverotuksen progressiivisuuteen vaikuttavat todellisen ansaintakyvyn jakauma, käsitys oikeudenmukaisesta tulonjaosta ja – kuten Ramseyn mallissa – ansioiden joustavuus rajaveroasteen suhteen.

Tuloveromalli paljastaa useita syitä, miksi myös pääoman tuottoa pitää verottaa. Nostan esiin niistä muutaman, jotka liittyvät epätäydelliseen informaatioon. Ensinnäkin (verottajan) tiedon puute veronmaksajan todellisesta ansaintakyvystä johtaa siihen, että optimin saavuttamiseksi on suotavaa verottaa hyödykkeitä, joiden kulutus joko lisääntyy ansaintakyvyn tai vähenee työajan myötä. Jos säästämisaste ja ansaintakyky korreloivat, saadaan näin peruste verottaa pääoman tuottoa.

Toiseksi erityisesti yrittäjillä on liikkumavaraa, minkä osan tuloistaan he ilmoittavat ansio- ja minkä pääomatulona. Jos pääomatuloa verotetaan paljon pienemmällä veroprosentilla kuin mitä on ylimpien ansiotulojen rajavero prosentti, on suurituloisella yrittäjällä selvä kannustin muuntaa ansiotulojaan kevyemmin verotetuiksi pääomatuloiksi. Mahdollisuus tulojen muuntoon antaa perusteen suurten pääomatulojen progressiiviselle verotukselle käyttäen rajaveroastetta, joka on lähellä ansiotuloverotuksen ylintä rajaveroastetta.

Toisaalta tulojen muunto rajoittaa ansiotuloverotuksen liikkumavaraa, koska se lisää suurimpien ansiotulojen ilmoittamisen joustoa rajaverojen suhteen.

Toki on muistettava, että tukkimalla ensin verotuksen pahimmat vuotokohtat, porsaanreiät, voidaan verojärjestelmän oikeudenmukaisuutta lisätä myös ansiotulojen verotuksessa.

On aika yhtenäistää suurten ansiotulojen ja omaisuustulojen verotusta.

Suomen siirtyminen ansio- ja pääomatulojen eriytettyyn verojärjestelmään ja pörssiin listaamattomien yritysten suurituloisten osakkaiden saama osinkoverotuki ovat antaneet paljon tietoa tulojen muuntamisesta ja sen vaikutuksesta erityisesti suurimpien tulojen rakentamiseen ja verotukseen. Listaamattomien yritysten merkitys näkyy erityisesti varakkaimpaan 10 prosenttiin lukeutuvien varallisuuden kasvussa ja suurimpien tulojen koostumuksessa. Samalla se on kiinnittänyt myös kansainvälisesti huomiota tarpeeseen verottaa pääomatuloja progressiivisesti.

Kolmantena perusteena pääoman tuoton verottamiselle on Thomas Piketty (2013) korostama ”Pääoman comeback”. Varallisuus keskittyy paljon voimakkaammin kuin tulot, ja Piketty mukaan viime vuosina varallisuuden suhde kansantuloon on kasvanut ja varallisuuden jakautuminen on uudelleen kärjistynyt. Kaikkein varakkaimpien omaisuutta ei voida selittää säästämisen tavanomai-

silla motiiveilla, jotka liittyvät kulutuksen elinaikaiseen tasoittamiseen. Heille omistuksella on ilmeisesti sellaisenaan merkitystä, joko perinnönjättö- tai muiden motiivien kautta. Tuohan omistaminen mukanaan taloudellista valtaa ja esimerkiksi poliittista vaikutusvaltaa.

Näin omistamisella on samankaltainen suora merkitys kuin hyödykkeillä, ja suuret pääomatulot voivat olla verotuksen, jopa haittaveron kohteena. Jos toimitaan näin, niin yksilön elinkaareen liittyvää, hyvin rajattua ja säädeltyä eläkesäästämistä (joko julkisten tai yksityisten järjestelmien kautta) voidaan vastaavasti suojata vuosituoton toistuvalta verottamiselta.

Lisäksi mahdollisuuksien tasa-arvoa koskevat tavoitteet nuorten lähtökohdientasoittamiseksi voivat edellyttää, että verotetaan siirtoja, joita tehdään yli sukupolvien omaisuuden tai muiden, esimerkiksi koulutusmahdollisuuksien muodossa. Pelkkä perintö- ja lahjavero ei välttämättä tähän riitä, vaan suurten omaisuustulojen ja varallisuuden suora verotus toimii hyvänä korvikkeena sellaisten siirtojen epäsuoraksi verottamiseksi, joita ei muuten voida havaita.

On kulunut neljännesvuosisata suuresta verouudistuksesta, jossa siirryttiin ansio- ja pääomatulojen eriytettyyn verotukseen. Tämän jälkeen on saatu uutta tutkimustietoa. Onkin jo aika valmistella verotuksen uudistamista ja jopa harkita liikkumista siihen suuntaan, jossa ansio- ja pääomatulojen verotusta yhtenäistetään ja suurista omaisuuksista maksetaan varallisuusveroa. ■

